

UNELE ASPECTE JURIDICO-TEORETICE PRIVIND ACTELE PREMERGĂTOARE ÎN PROCESUL PENAL

Vasile LUNGU,
 doctor în drept, conferențiar universitar
 Nicolai ALEXANDRU,
 doctorand

RÉSUMÉ

Le sujet de cet article est consacré à une étude profonde de l'acte de procédure pénale, qui a comme but l'engagement de la poursuite pénale, qui représente une décision des organes et des personnes compétentes.

REZUMAT

Subiectul acestui articol este dedicat unui studiu profund al actului de procedură penală, ce are ca obiectiv angajarea urmării penale, care reprezintă o decizie a organelor și persoanelor competente.

Legislația procesuală penală stabilește cu certitudine ordinea și forma procesuală ale activității organelor de urmărire (cercetare) penală, procuraturii, instanțelor judecătorești, dar și a altor persoane atrase în orbita activității judiciare penale, care se manifestă prin realizarea acțiunilor procesuale înscrise în documentele procesuale.

În teoria generală a dreptului forma procesuală se definește ca un ansamblu de cerințe procedurale față de acțiunile subiecților procesului penal și urmăresc atingerea unui scop concret.

Ignorarea formei procesuale în cadrul efectuării urmăririi penale poate duce la încălcarea esențială a legislației procesuale penale. Acest fapt poate determina și nulitatea actelor procesuale penale, prescripțiilor, stipulate în art. 251 CPP RM, sau vor necesita corectarea ori modificarea corespunzătoare conform cerințelor art. 248 – 250 CPP RM. Aceste omisiuni nu numai că atrag după sine consecințele expuse mai sus, dar și violează esențial drepturile și libertățile persoanei atrase în orbita procesului penal.

În acest context, un rol deosebit de important în realizarea activității judiciare penale pe bună dreptate revine actelor procesuale penale, ca element principal al

formei procesuale penale, care în cele din urmă se manifestă în forma înscrisă.

Astfel, ansamblul de documente procesuale ca mijloc de fixare a acțiunilor și deciziilor procesuale constituie forma și conținutul fiecărei cauze penale. Fără actele procesuale prevăzute de legislația procesuală nu există nici activitate judiciară penală, nici cauză penală (dosar penal) [1, p. 200].

Întocmirea actelor procesuale penale în modul și ordinea stabilite de legislație determină responsabilitatea subiecților competenți ai activității judiciare penale, de asemenea, obiectivează și fixează rezultatele ei, acordă posibilitatea verificării ulterioare a temeiniciei și legalității deciziilor luate.

Conținutul actelor procesuale penale ale organelor de urmărire (cercetare) penală, ale procurorului și instanței judiciare prevede efectuarea acțiunilor în scopul stabilirii circumstanțelor săvârșirii infracțiunii, de asemenea, luarea deciziilor necesare pentru rezolvarea justă a cauzei penale.

În literatura de specialitate se menționează că actele procesuale penale reprezintă un tip de act juridic, un act individual de drept [2, p. 5-6]. În acest context, se subliniază faptul că în teoria generală a dreptului noțiunea de act juridic

se interpretează diferit. Unii autori deosebesc acte procesuale penale ca acțiuni ale organului competent și ca document în care această acțiune se înscrie [3, p. 5, 6].

În opinia savantului rus notoriu S.S. Alekseev, actul procesual întruchipează:

1. acțiunea, de regulă legală;
2. rezultatele acțiunii legale ca produs al activității individuale juridice creative și autoritare;
3. document juridic – ca înscris lexico-documentar în care se fixează acțiunea (comportamentul) legal și rezultatul ei [4, p. 192].

Noțiunea de „act” în limba română are două înțelesuri principale:

1. Document eliberat de o autoritate prin care se atestă un fapt, o obligație, o învoială, identitatea cuiva etc.; decizie a unei autorități cuprinsă în acest document.

2. Manifestare a activității umane; acțiune, faptă – rezultat al unei activități conștiente sau instinctive individuale, care are un scop sau care tinde spre realizarea unui scop [5, p. 17].

Noțiunea „document”, conform aceluiași izvor, se interpretează ca:

1. Act prin care se adeverește, se constată sau se preconizează un fapt, se conferă un drept, se recunoaște sau se instituie o obligație.
2. Text scris sau tipărit, inscrip-

ție, monument sau altă mărturie servind la cunoașterea unui fapt actual sau din trecut.

În limba rusă noțiunea „act” de asemenea are două înțelesuri principale și se interpretează ca:

1. Manifestare unică a activității umane; acțiune; faptă.

2. Document care se întocmește de către organul competent într-o formă determinată și care stabilește existența unor drepturi și obligații [6, p. 20].

Analiza esenței și etimologiei noțiunilor relevate, în contextul problemei investigate, indică faptul că noțiunile „act” și „document” sînt sinonime. În acest context, considerăm juste opiniile savanților S.S. Alekseev și V.V. Lazarev, care afirmă că în cazurile în care în literatura de specialitate se scrie despre actele juridice, de regulă, se subînțeleg și documentele juridice, deoarece o atare interpretare a actelor menționate corespunde esenței terminologice a acestui cuvînt, de asemenea și a prescripțiilor legislației în vigoare.

Actele procesuale penale ca diversitate a actelor juridice individuale corespund aceluiași exigențe ca și ultimele, și anume:

1) reprezintă forma juridică de activitate a organelor de stat;

2) sînt asigurate de un sistem de măsuri de constrîngere;

3) servesc ca una dintre premisele nașterii raporturilor juridice;

4) duc la anumite consecințe juridice;

5) se află în relație reciprocă;

6) trebuie să corespundă principiului legalității [7, p. 7-8].

În literatura procesual-penală esența actului procesual, de asemenea, se interpretează diferit. Astfel, D.S. Karev menționează că actele procesuale pot fi definite ca documentele procesuale întocmite ca rezultat al activității organelor

de cercetare și a celor judiciare [8, p. 32].

M.S. Strogovici, P.A. Lupinskaia consideră că acțiunea participantului la activitatea procesuală, consfințită în forma procesuală și fixată în documentul procesual, se numește *act procesual* [9, p. 4].

În viziunea profesorului M.I. Bajanov, actul procesual:

1) este un document procesual al organelor de stat, care exercită procedura penală;

2) este rezultatul activității acestor organe;

3) se înscrie în forma procesuală corespunzătoare stabilită de lege;

5) se caracterizează printr-un anumit conținut – fie exprimă decizia în cauza penală (ordonanță, decizie, sentință), fie reflectă mersul, ordinea și rezultatele acțiunii lor (proces-verbale) [10, p. 6].

Examinând sugestiile expuse, susținem opinia savantului rus N.G. Muratova, care consideră că interpretarea actului procesual ca document procesual în exclusivitate al organelor de stat competente de efectuare a justiției este inacceptabilă [11, p. 25] din următoarele considerente.

În primul rînd, procesul penal ca activitate judiciară penală constă nu numai din acțiunile procesuale și documentele organelor de stat, dar și din acțiunile procesuale și documentele altor subiecți ai procesului penal (ale bănuitului, învinuitului, inculpatului, apărătorului, părții civile, părții civilmente responsabile, reprezentanților lor etc.).

În al doilea rînd, actele procesuale penale nu trebuie sesizate doar ca documente înscrise, ci și ca rezultat al activității organelor de stat, care nu este altceva decît o acțiune procesuală înscrisă într-un document procesual.

În literatura de specialitate se expun și alte opinii conform cărora actele procesuale pot fi definite și ca acțiuni procesuale, și ca documente procesuale, adică ca fenomene existente izolat. Și la acest capitol considerăm justă opinia savantului N. G. Muratova, care menționează că o atare interpretare a actelor procesuale duc la interpretări eronate, precum că în activitatea judiciară penală este posibilă efectuarea acțiunilor procesuale, temeiul de efectuare, mersul și rezultatele cărora pot să nu fie materializate în forma scrisă a documentului procesual, și vice-versa, în procesul penal pot exista documente în care nu se fixează (reflectă) careva acțiuni sau decizii procesuale.

În acest context, considerăm mai reușită interpretarea actelor procesuale pe care o dau savanții ruși M.S. Strogovici, P.A. Lupinskaia ș.a., conform căreia actele procesuale penale nu sînt altceva decît acțiunile participantului activității procesuale penale întruchipate în forma procesuală și fixate în documentele procesuale [12, p. 4].

O atare interpretare evidențiază unitatea acțiunii procesuale și documentului procesual, exprimă corelația dintre ele din punct de vedere al conținutului și formei; orientează participanții activității procesuale penale la necesitatea respectării necondiționate a cerințelor legii vizavi de condițiile și ordinea de întocmire a documentului procesual.

Astfel, conținutul actelor procesuale penale raportate la activitatea organului de urmărire (cercetare) penală constă în efectuarea acțiunilor cu scopul constatării circumstanțelor infracțiunii, de asemenea, în luarea deciziilor necesare pentru soluționarea justă a chestiunilor juridice pe parcursul

cercetării cauzei penale și înscrierea lor în documentele corespunzătoare.

Documentele procesuale în doctrina juridică se divizează în trei grupe:

1) actele în care se fixează mersul și rezultatul activității procesuale (procesele-verbale);

2) actele în care se fixează deciziile subiecților competenți ai activității judiciare penale;

3) alte documente [13, p. 4].

Savanții Tomin V.T. ș.a. stipulează corect că mijlocul principal de fixare în activitatea judiciară penală constituie protocolarea, întocmirea procesului-verbal [14, p. 4]. Procesul-verbal reprezintă documentul despre efectuarea acțiunilor procesuale atât în faza pre-judiciară, cât și în fazele judiciare.

Astfel, conform art. 260, 336 CPP RM, în cazul efectuării acțiunilor procesuale și ședințelor judiciare (în prima instanță și în instanța de apel – alin. (1) art. 336 CPP RM) se perfectează obligatoriu procesul-verbal [15, p. 119]. În acest context, în literatura de specialitate se menționează just că rolul procesului-verbal constă în fixarea mersului și rezultatelor acțiunilor persoanelor atrase într-o ipostază sau alta în orbita procesului penal.

Nu mai puțin important este rolul deciziilor subiecților care efectuează procesul penal. În acest context, este justă axioma doctrinală generală conform căreia orice tip de activitate practică poate fi examinată ca un proces de pregătire, luare și realizare a deciziilor. Această sugestie se raportează totalmente și la activitatea procesuală a organelor de urmărire penală, ale procuraturii, celor judiciare.

Problema în cauză și-a găsit o abordare foarte amplă și justă în doctrina procesuală. Profesorul ucrainean A.I. Dubinski a exami-

nat problema deciziilor deosebit de profund și multilateral. El menționează că deciziile subiecților competenți luate în fazele prejudiciare în esență sînt acte, documente juridico-procesuale în care anchetatorul (ca subiect al activității procesual-penale), în limitele competenței sale, în ordinea stabilită de legislația procesuală penală, exprimă sub formă de dispoziție autoritară de stat privind îndeplinirea (neîndeplinirea) acțiunilor procesuale penale, care este determinată de necesitatea realizării sarcinilor activității judiciare penale și cerințele legii, raportate la o situație de fapt concretă [16, p. 34].

Savantul rus P.A. Lupinskaia, abordînd noțiunea și esența deciziilor procesuale în activitatea procesuală penală, relevă următoarele aspecte specifice lor:

1. Decizia este un act juridic, întrucipat în forma procesuală prevăzută de lege.

2. Decizia se ia de către organele de stat în limitele competenței lor.

3. Conținutul deciziei întruhipă răspunsurile la întrebările juridice care apar în cadrul soluționării cauzei penale.

4. Aceste răspunsuri se dau în ordinea stabilită de lege și exprimă voința autoritară privind acțiunile care reies din prescripțiile legii și circumstanțele stabilite [17, p. 18].

Pornind de la cele menționate, constatăm incontestabil că actele procesuale penale în care se fixează mersul și rezultatele activității procesuale (procesele-verbale) și cele în care se înscriu deciziile luate în cadrul activității judiciare penale (ordonanțe, decizii, sentințe, încheieri etc.) diferă atât după natura lor juridică, conținut și formă, cât și după destinația și rolul lor în procesul penal.

În contextul articolului nostru vom aborda unele aspecte ce țin de natura juridică, noțiunea, esența, caracterul și sistemul actelor premergătoare, prin prisma legislației procesuale penale a României și a Republicii Moldova.

Astfel, **sub aspectul naturii juridice a actelor premergătoare**, savantul notoriu Gr. Teodoru, care a efectuat un studiu profund al problemei abordate, menționează: conform Codului de procedură penală din 1936, se puteau efectua investigații cu privire la săvîrșirea unor infracțiuni de către poliția judiciară, sub denumirea de „**prime cercetări**”, pînă ce procurorul dispunea punerea în mișcare a acțiunii penale. Modificarea adusă Codului prin Legea nr. 3/1956 a înlocuit *primele cercetări* cu „**acte prealabile de urmărire penală**”, destinate a se constata dacă este sau nu este cazul să se pornească procesul penal. Fără a aduce o reglementare nouă, dar dorind să nu se confunde actele de investigație primară cu actele de urmărire penală, li s-a dat denumirea de *acte prealabile de urmărire penală*, ceea ce înseamnă, în fond, acte de urmărire penală efectuate înainte de declanșarea oficială a procesului penal, deci în afara urmăririi penale. Codul de procedură penală din 1968 a abandonat această denumire și a adoptat denumirea de „**acte premergătoare**”, ceea ce a dat loc unor discuții cu privire la natura lor juridică: sînt acte în afara procesului penal, deci acte neprocedurale, sau sînt acte procedurale *sui generis*?

Primele comentarii ale art. 224 CPP al României [18, p. 115], realizate de savanții notorii V. Dogonoz, I. Cogârneau ș.a., **au considerat actele premergătoare**, deși denumirea nu era în acest sens, ca **acte cu caracter procedural pe-**

nal și efectuându-se în condițiile prevăzute pentru actele de urmărire penală, motivația fiind că ele sînt efectuate de către organele de urmărire penală și lucrători operativi anume desemnați, fiind necesar să existe garanții că legea va fi respectată chiar înainte de începerea urmăririi penale.

În continuare autorii menționează că această caracterizare nu s-a verificat în practică, deoarece ca acte premergătoare s-au folosit filajul unor persoane suspecte, discuții cu diverse persoane, fotografii și filme operative etc., care nu aveau o reglementare în Codul de procedură penală și nu erau enumerate printre actele de urmărire penală.

Autorii mai susțin că printr-o extindere a acestei caracterizări s-a considerat că actele premergătoare se efectuează ca o activitate procesuală penală, într-un stadiu subsumat și atașat urmăririi penale, de pregătire a începerii acesteia. Cu greu se poate forma convingerea că un act de filaj, o fotografiere operativă, o discuție cu o persoană constituie acte procesual-penale care, în înțelesul dat în art. 132 alin. (2), sînt acte constitutive ale procesului penal, acte de dispoziție. Actele de cercetare penală sînt doar acte procedurale penale.

S-a mai susținut că **actele premergătoare nu sînt acte procedurale**, deoarece sînt plasate înainte de declanșarea procesului penal, fiind efectuate în acest scop, dar nu ca acte incluse în proces. Dîndu-se exemplele de investigații folosite și anterior – filaj, fotografie operativă, verificări de registre, scripte –, se consideră că acestea nu sînt reglementate de Codul de procedură penală, nu sînt deci acte procedurale, fiind doar acte premergătoare procesului penal [19, p. 574-575].

În același timp, Gr. Teodoru afirmă corect că admiterea cercetării la fața locului, a constatării tehnico-științifice sau medico-legale poate fi efectuată ca act premergător, caz în care trebuie respectată procedura penală prevăzută de lege, dar mai ales că procesul verbal în care este consemnat rezultatul acestor investigații poate constitui mijloc de probă, deci act de procedură penală. Astfel, caracterizarea actelor premergătoare, în ansamblul lor, ca acte neprevăzute de legea de procedură penală nu este convingătoare.

Ca urmare, s-a susținut ideea că actele premergătoare sînt acte procedurale *sui generis*, în sensul că unele dintre ele nu au nici o reglementare procedurală, altele sînt reglementate de Codul de procedură penală și trebuie efectuate potrivit reglementării legale, în fine că unele acte premergătoare corespund unor acte de cercetare penală, dar care pot fi efectuate și fără respectarea tuturor dispozițiilor legale, numai rezultatul lor fiind consemnat într-un proces-verbal. În consecință, Gr. Teodoru se alătură acestui punct de vedere – că actele premergătoare sînt **acte procedurale *sui generis***, deci au o natură juridică proprie; sînt efectuate înainte ca procesul penal să fie început, dar în scopul începerii acestuia; sînt efectuate și fără o reglementare procedurală, dar unele trebuie să respecte legea de procedură penală. Chiar și actele premergătoare care nu au o reglementare procedurală, pentru a-și atinge scopul, trebuie consemnate într-un proces-verbal, cu valoare de mijloc de probă, care este un act procedural penal. Definind astfel natura juridică a actelor premergătoare – acte procedurale *sui generis* –, se fixează corect locul lor în ansamblul actelor procesu-

ale și procedurale pe care le reglementează Codul de procedură penală [20, p. 575-576].

Într-o altă accepție, **actele premergătoare sînt acte procesuale ce se efectuează din momentul sesizării organelor de urmărire penală și pînă în momentul începerii urmăririi penale. Acestea pot fi efectuate în vederea acumulării datelor necesare începerii sau neînceperii urmăririi penale.**

Fiind de acord cu opinia autorului, considerăm că drept urmare a efectuării actelor premergătoare se poate constata nu numai existența, dar și lipsa componenței de infracțiune sau existența altor impedimente legale, care împiedică începerea urmăririi penale. Respectiv, putem afirma cu certitudine că actele premergătoare se efectuează în vederea constatării temeiurilor juridico-penale pentru începerea sau neînceperea urmăririi penale.

De aici desprindem scopul efectuării actelor premergătoare:

- de a verifica informațiile organelor de urmărire penală, pentru a le aduce la nivelul unor cunoștințe și constatări din care să se desprindă concluzii corespunzătoare cu privire la începerea sau neînceperea urmăririi penale;

- de a verifica informațiile organului de urmărire penală, confirmînd sau infirmînd concordanța acestora cu realitățile faptice ale cauzei.

Este important a se menționa faptul că, în mod similar actelor premergătoare, actele de constatare prevăzute în art. 214 și art. 215 CPP al României au ca scop sesizarea organelor de urmărire penală pentru începerea și desfășurarea urmăririi penale. Actele de constatare se deosebesc însă de actele premergătoare prin aceea

că ele se efectuează de organele administrației de stat, în timp ce ultimele se efectuează de organele de urmărire penală și de anumite cadre ale poliției și ale serviciilor de informații. De asemenea, actele de constatare sînt moduri de sesizare a organelor de urmărire penală pentru a se dispune începerea urmăririi penale, iar actele premergătoare se efectuează după ce organul de urmărire a fost sesizat și în scopul verificării sesizării făcute. În fine, chiar actele de constatare prin care sînt sesizate organele de urmărire pot fi supuse ele însele unor acte premergătoare, pentru verificarea celor constatate [21, p. 576].

Un alt aspect controversat al actelor premergătoare se referă la **limitele și felul actelor de investigații** care pot fi efectuate înainte de începerea urmăririi penale. Unii autori s-au postat pe poziții restrictive în ce privește activitatea premergătoare, limitînd-o numai la unele acte strict necesare, pentru a se putea ajunge la concluzia, dacă este sau nu este cazul a se începe urmărirea penală, urmînd ca lămurirea cauzei să fie făcută în cursul urmăririi penale. În acest sens era și reglementarea inițială, din 1968, a actelor premergătoare, care se puteau efectua numai pentru a se verifica sesizarea din oficiu a organului de urmărire penală, deoarece, în caz de sesizare externă, începerea urmăririi penale era obligatorie. Alți autori și practicieni au extins activitatea premergătoare pînă la lămurirea aspectelor principale ale cauzei, mai ales după modificarea din 1973 a art. 224, când legea a prevăzut că actele premergătoare se pot efectua și pentru a justifica începerea urmăririi penale, dar și pentru constatarea unuia dintre cazurile de împiedicare a începerii urmăririi penale.

În practică se ajunsese la situația că, după ce se adunau probele prin acte premergătoare, dar efectuate potrivit legii de procedură penală, organele de cercetare începeau urmărirea și, după ce îl ascultau pe învinuit, propuneau trimiterea lui în judecată. Dacă în cazul primei poziții accentul se punea pe legalitate, restrîngîndu-se sfera actelor premergătoare, în cazul celei de-a doua poziții accentul se punea pe temeinicia actului de începere a urmăririi penale [22, p. 576-577].

În acest context, susținem opinia lui Gr. Teodoru, care opinează că legiuitorul a avut în vedere o poziție intermediară, în sensul că actele premergătoare trebuie să ducă doar la concluzia că începerea urmăririi penale este necesară sau că nu este justificată. Pentru lămurirea cauzei este necesară efectuarea urmăririi penale prin acte de cercetare, și nu prin acte premergătoare, și, renunțînd la denumirea de *acte prelabile de urmărire penală*, a avut în vedere actele de informare care ar putea justifica începerea sau neînceperea urmăririi penale, rațiune pentru care nici nu le-a reglementat, cum sînt relațiile verbale sau scrise de la diferite persoane care cunosc fapta sau autorul ei, verificarea unor registre, documente aflate la instituții, filajul unei persoane, organizarea unui filtru sau efectuarea de razii pentru identificarea unor persoane, o pîndă operativă însoțită de fotografii și filme, înregistrarea pe bandă de magnetofon sau pe casete a discuțiilor referitoare la pregătirea sau săvîrșirea de infracțiuni.

Prin Legea nr. 51/1991 privind siguranța națională, cadrele SRI, în baza unui mandat emis de un anumit magistrat, pot efectua, în scopul culegerii de informații, următoarele acte: interceptarea comu-

nicațiilor, căutarea de informații, documente sau înscrisuri pentru a căror obținere este necesar accesul într-un anumit loc, la un obiect sau deschiderea unui obiect, ridicarea și punerea la loc a unui obiect sau document, examinarea lui, extragerea informațiilor pe care acestea le conțin, precum și înregistrarea, copierea sau obținerea de extrase prin orice procedee, instalarea de obiecte, întreținerea și ridicarea acestora din locurile în care au fost depuse. În art. 9 din Legea nr. 14/1992 privind organizarea și funcționarea Serviciului Român de Informații se mai prevăd: solicitarea și obținerea de obiecte, înscrisuri sau relații oficiale de la instituțiile publice; consultarea specialiștilor sau experților; primirea de sesizări sau note de relații; fixarea unor momente operative prin fotografiere, filmare sau prin alte mijloace tehnice; constatări personale, inclusiv prin operațiuni tehnice. În situațiile care impun înlăturarea unor pericole iminente pentru siguranța națională, aceste acțiuni se pot întreprinde chiar fără autorizație, aceasta urmînd să fie cerută în cel mult 48 de ore.

Potrivit Legii nr. 218/2002 privind organizarea și funcționarea Poliției Române, organele de poliție au ca atribuție principală și culegerea de informații în vederea cunoașterii, prevenirii și combaterii infracțiunilor (art. 26 pct. 6), avînd dreptul să intre în incinta locuințelor, a unităților publice și particulare, a organizațiilor social-politice, precum și la bordul oricăror mijloace de transport românești, să efectueze controale ale persoanelor și bagajelor, precum și ale vehiculelor aflate în circulație, să efectueze controale și razii (art. 31). Pentru prevenirea și combaterea corupției, a criminalității transfrontaliere, a traficului de ființe umane,

terorismului, traficului de droguri, spălării banilor, a crimei organizate, poliția poate să utilizeze metoda livrării supravegheate și a folosirii de informatori pentru culegerea de informații, în vederea prezentării acestora ca probe în procesul penal [23, p. 577].

În viziunea noastră, sursele de informare, metodele și mijloacele activității de culegere a informațiilor au caracter confidențial și trebuie să nu lezeze sau să îngreuească în mod ilegal drepturile și libertățile fundamentale ale cetățenilor, viața privată, onoarea sau reputația acestora. Din considerentele enunțate, acestea trebuie să fie cert reglementate în Codul de procedură penală, dar și în legile speciale.

În practică s-au folosit ca acte premergătoare și unele acte de cercetare penală, la efectuarea lor respectându-se reglementarea prevăzută în Codul de procedură penală. Astfel, în cazul unor evenimente, corect se efectuează de urgență o cercetare la fața locului, întrucât de rezultatul acesteia poate depinde concluzia dacă s-a săvârșit sau nu o infracțiune; pentru a se stabili dacă moartea a fost naturală sau cauzată de o acțiune umană ori dacă un înscris este sau nu fals. Se pot efectua ca acte premergătoare constatări medico-legale sau tehnico-științifice; când făptuitorul se prezintă evident ca lipsit de discernământ, este justificată efectuarea unei expertize medico-legale psihiatrice, așa cum dispun și prevederile legale care reglementează instituțiile medico-legale. În practică s-au mai folosit ca acte premergătoare și perchezițiile domiciliare, ridicarea silită de obiecte și înscrisuri, acte care actualmente trebuie autorizate de judecător, după începerea urmăririi penale.

Admiterea efectuării acestor

acte de cercetare penală ca acte premergătoare se întemeiază pe lărga reglementare din art. 224 CPP al României, care nu prevede nicio limită cu privire la actul premergător, dacă actul se efectuează în scopul pentru care au fost reglementate actele premergătoare – de a servi la luarea hotărârii de a se începe sau nu urmărirea penală. Face excepție percheziția domiciliară care, potrivit art. 100 alin. (6), nu poate fi efectuată înainte de începerea urmăririi penale. Imediat ce acest scop a fost atins, trebuie să înceteze efectuarea în continuare de acte premergătoare în vederea lămuririi aspectelor de fapt ale cauzei, care trebuie întreprinse prin acte de cercetare penală, după începerea urmăririi penale.

Actele premergătoare fiind doar acte de culegere a datelor în vederea începerii urmăririi penale, este inadmisibil a fi efectuate înainte de începerea urmăririi acte care ar implica efectuarea lor în cadrul urmăririi penale, cum sînt luarea unei măsuri preventive, a unei măsuri asiguratorii, de ocrotire sau de siguranță, ascultarea ca învinuit, punerea în mișcare a acțiunii penale.

În temeiul celor menționate, efectuarea practic obligatorie a actelor premergătoare în prezent constituie o garanție importantă, deoarece, dacă am începe urmărirea penală numai pe baza sesizărilor, am putea ajunge la învinuirea pe nedrept a unor persoane, încălcându-se astfel drepturile și libertățile fundamentale ale omului, garantate atât prin Declarația Universală, adoptată de ONU la 10.12.1948, cât și prin legislația națională.

Deci, în mod obișnuit, în prezent, în cadrul actelor premergătoare se pot efectua:

- ridicări de obiecte și înscrisuri

(dovadă, proces-verbal);

- cercetarea la fața locului (proces-verbal, schiță, planșă foto);

- constatări tehnico-științifice și medico-legale (rezoluție motivată + raport de constatare);

- ascultarea făptuitorului (declarație scrisă personal pe coală albă);

- ascultarea martorilor (cu depunerea jurământului prevăzut de art. 85 CPP; declarații-tip);

- efectuarea unor inventarieri, revizii contabile (proces-verbale);

- percheziții corporale (dispușe de organul de cercetare penală, de procuror sau de judecător, sau în cazul infracțiunii flagrante – și procesul-verbal de percheziție);

- confruntări și prezentări pentru recunoașterea de obiecte sau persoane (proces-verbal);

- efectuarea de fotografii, filmări ori înregistrări audio/video;

- investigații, verificări de scripte, pînde etc.

Respectiv, în cadrul actelor premergătoare nu se pot realiza următoarele acte procedurale:

- măsurile preventive (art. 136 CPP);

- măsurile asiguratorii (art. 163 CPP);

- percheziția domiciliară (art. 100 alin. 3, 4 și 6);

- efectuarea expertizelor (art. 120 CPP);

- alte activități specifice urmăririi penale (ascultarea făptuitorului pe declarație tip învinuit/inculpat, punerea în mișcare a acțiunii penale, prezentarea materialului de urmărire penală etc.).

Un alt aspect al problemei abordate se referă la persoanele care pot efectua actele premergătoare. În art. 224 CPP al României, în redactarea din 1968, se prevedea că pot efectua astfel de acte organele de urmărire penală și lucrătorii operativi din Minis-

terul de Interne, anume desemnați în acest scop. La data adoptării Codului, textul era corespunzător, deoarece în cadrul Ministerului de Interne se aflau și cadre de securitate, și cadre informative ale ministerului. Pentru a cuprinde toate persoanele care pot efectua acte premergătoare, pe lângă organele de urmărire penală, în alin. (2) art. 224 CPP al României, în actuala redactare, se face referire și la lucrători operativi din Ministerul Administrației și Internelor, precum și din celelalte organe de stat cu atribuții în domeniul siguranței naționale, anume desemnați în acest scop, printre aceste persoane înscriindu-se cadrele SRI, SIE, SPP, STS, cele din Ministerul Apărării Naționale, Ministerului Justiției, desemnate pentru culegerea de informații.

Potrivit art. 244 CPP al României, **investigatorii sub acoperire** sînt lucrători operativi din cadrul poliției judiciare, precum și din organele de stat care desfășoară, potrivit legii, activități de informații pentru realizarea siguranței naționale, anume desemnați în acest scop, lucrînd sub o altă identitate decît cea reală, cu obligația de a culege date și informații despre pregătirea și săvîrșirea unor infracțiuni și de a le pune la dispoziția organului de urmărire penală. Potrivit art. 244/2 CPP al României, investigatorii sub acoperire pot efectua investigații numai cu **autorizarea motivată** a procurorului desemnat de procurorul general al parchetului pe lângă Curtea de apel. Legea limitează folosirea investigatorilor sub acoperire numai în cazul în care sînt indicii temeinice și concrete că se pregătește săvîrșirea unei infracțiuni contra siguranței naționale prevăzute de Codul penal sau de legi speciale, precum și în cazul altor infracțiuni

pe care le nominalizează – trafic de stupefiante, de arme, de persoane, acte de terorism, spălare de bani, falsificare de monedă, infracțiuni de corupție prevăzute de Legea nr. 78/2000 ori care, fiind grave, nu pot fi descoperite sau ai căror făptuitori nu pot fi identificați prin alte mijloace.

Datele ce urmează a fi strînse privesc existența infracțiunii și identificarea persoanelor față de care există presupunerea că au săvîrșit o infracțiune. Pentru a asigura un control în folosirea investigatorilor sub acoperire, au fost prevăzute anumite condiții care trebuie respectate. Astfel, organele în care funcționează investigatorii sub acoperire trebuie să solicite procurorului emiterea autorizației de folosire a acestora, menționînd datele și indiciile privitoare la faptele și persoanele față de care există presupunerea că au săvîrșit una dintre infracțiunile indicate de lege, activitățile pe care le poate desfășura investigatorul sub acoperire și perioada pentru care se cere autorizarea. Potrivit alin. (2) art. 224/2 CPP al României, ordonanța prin care se autorizează folosirea investigatorilor sub acoperire trebuie să fie motivată, în sensul să justifice necesitatea folosirii acestora, să prevadă activitățile pe care le poate desfășura, identitatea sub care va acționa, persoanele față de care se va acționa, perioada pentru care se dă autorizarea; legea limitează această perioadă la cel mult 60 de zile, cu posibilitatea de prelungire cu cîte 30 de zile, dar cel mult un an, în aceeași cauză și cu privire la aceeași persoană.

Conform art. 224/3 CPP al României, datele și informațiile obținute de investigatorul sub acoperire pot fi folosite numai în cauza penală și în legătură cu persoanele

la care se referă autorizația emisă de procuror; prin excepție, aceste date și informații, dacă sînt concludente și utile, vor putea fi folosite și în alte cauze sau în legătură cu alte persoane decît cele prevăzute în autorizație. Pentru a asigura acoperirea identității reale a investigatorului sub acoperire, aceasta poate fi cunoscută de procurorul care emite autorizarea, dar nu poate fi dezvăluită în timpul sau după terminarea acțiunii acestuia. Potrivit alin. (7) art. 86 CPP al României, investigatorul sub acoperire poate fi ascultat ca martor în condițiile în care i s-a atribuit o altă identitate decît cea reală.

Deci, pot fi efectuate acte premergătoare de investigatorii sub acoperire într-o cauză penală, dacă sînt îndeplinite următoarele condiții cumulative:

- există indicii temeinice și concrete că s-a săvîrșit sau că se pregătește săvîrșirea unei infracțiuni contra siguranței naționale, prevăzute în Codul penal sau în legi speciale, trafic de stupefiante și arme, trafic de persoane, acte de terorism, spălare a banilor, falsificare de monede ori alte valori, sau a uneia dintre infracțiunile de corupție, prevăzute în Legea nr. 78/2000, cu modificările și completările ulterioare, ori a unei alte infracțiuni grave;

- infracțiunea nu poate fi descoperită sau făptuitorii nu pot fi identificați prin alte mijloace;

- a fost emisă o autorizație motivată de procurorul care efectuează sau supraveghează urmărirea penală. Autorizarea este dată prin ordonanță motivată, pentru o perioadă de cel mult 60 de zile și poate fi prelungită pentru motive temeinic justificate, pînă la un an, iar fiecare prelungire nu poate depăși 30 de zile.

Un ultim aspect care se cere

a fi abordat ține de valoarea probantă a actelor premergătoare, care rezultă din dispozițiile prevăzute în art. 224 alin. (3) CPP al României, potrivit căruia procesul-verbal prin care se constată efectuarea unor acte premergătoare poate constitui mijloc de probă; de exemplu, procesul-verbal încheiat de un organ operativ din MAI, prin care se constată prezența unei persoane într-un anumit loc, la o anumită dată, ilustrat cu o fotografie operativă, poate fi considerat că dovedește acea împrejurare. Pentru a eficientiza, dar și pentru a asigura respectarea legii în activitatea de culegere a datelor în vederea începerii urmăririi penale prin acte premergătoare, în Legea privind organizarea judiciară [art. 66 alin. (2)] se prevede că serviciile și organele specializate în culegerea, prelucrarea și arhivarea informațiilor au obligația de a pune, de îndată, la dispoziția parchetului competent, la sediul acestuia, toate datele și informațiile neprelucrate, deținute în legătură cu săvârșirea infracțiunilor. De asemenea, în art. 219 alin. (2) CPP al României activitatea de strângere a datelor în vederea începerii urmăririi penale trece sub conducerea și controlul nemijlocit al procurorului, care capătă dreptul de a da dispoziții cu privire la acumularea acestor date și informații, verificând ca aceasta să se desfășoare cu respectarea dispozițiilor legale.

Astfel, vorbind despre valoarea probantă a actelor premergătoare, se impun următoarele precizări:

- dacă în cadrul actelor premergătoare s-au efectuat activități de cercetare penală, rezultatul lor se consemnează în actele procedurale prevăzute de lege pentru acea activitate, având valoare probantă (conform art. 90-91 din Codul de procedură penală);

- rezultatul efectuării unor acte premergătoare (pînde, investigații, verificări de scripte etc.) se consemnează într-un proces-verbal, care poate constitui un mijloc de probă (art. 224 alin. (3) din Codul de procedură penală).

Referințe bibliografice

1. Строгович М.С. *Курс советского уголовного процесса*, с. 200; Лупинская П.А. *Законность и обоснованность решений в уголовном судопроизводстве*. Москва, 1972, с. 4.
2. Лазарев В.В. *Эффективность правоприменительных актов*. Казань, 1975, с. 5-6.
3. Лазарев В.В. *Указ*. Соч., с. 5-6.
4. Алексеев С.С. *Общая теория права*. Москва, 1982, т. 2, с. 192.
5. *Dicționar Enciclopedic*. Ed. IV. Chișinău: Cartier, 2002, p. 17.
6. Васильев Р.Ф. *Акты управления. Понятие и юридические свойства*. Автореф. дис. д-ра юрид. наук. Москва, 1980, с. 20.
7. *Процессуальные акты предварительного следствия*. Волгоград, 1972, с. 7-8.
8. *Советский уголовный процесс*. Под редакцией проф. Д.С. Карева. Москва, 1965, с. 32.
9. Строгович М.С. *Op. cit.*, p. 200.
10. Бажанов М.И. *Законность и обоснованность судебных актов в советском уголовном судопроизводстве*. Автореф. дис. д-ра юрид. наук. Харьков, 1967, с. 6.
11. Муратова Н.Г. *Процессуальные акты органов предварительного расследования: вопросы теории и практики*. Казань, 1989, с. 25.
12. Строгович М.С. *Op. cit.*, p. 200; Лупинская П.А. *Op. cit.*, p. 4.
13. Томин В.Т., Якупов Р.Х., Дунин В.А. *Процессуальные документы, сроки и судебные издержки в уголовном судопроизводстве*. Лекция, Омск, 1973, с. 4.
14. Томин В.Т., Якупов Р.Х., Дунин В.А. *Op.cit.*, p. 4.
15. *Lege: Codul de procedură penală al Republicii Moldova nr. 122-XV din 14.03.2003*. În: Monitorul

Official al R. Moldova, nr.104-110/447 din 07.06.2003.

16. Дубинский А.Я. *Исполнение процессуальных решений следователя: правовые и организационные проблемы*. Киев, 1984, с. 34.

17. Лупинская П.А. *Решения в уголовном судопроизводстве: их виды, содержание и формы*. Москва, 1976, с. 18.

18. *Codul penal și Codul de procedură penală*. Ed. a 3-a, rev. București: Editura C.H. Beck, 2007.

19. Teodoru Gr., *Tratat de drept procesual penal*. București: Editura Hamangiu, 2007, p. 574-575.

20. Teodoru Gr., *op. cit.*, p. 575-576.

21. Teodoru Gr., *op. cit.*, p. 576.

22. Teodoru Gr., *op. cit.*, p. 576-577.

23. Teodoru Gr., *op. cit.*, p. 577.